

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Kansaneläkelaitokselle maksettavista toimeentulotuen kustannuskorvauksista perustoimeentulotuen osalta luovutaan. Toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten korvausaika kunnille ja hyvinvointialueelle lyhenee. Nostamme esiin huolen, kompensoiko suunnitellut kuntien toimeentulotukimenojen korvaustason laskeminen tulevia leikattavia korvauksia riittävällä tasolla. Kokonaisuudessaan toimeentulotuen kustannukset eivät katoa.

Jos lain tarkoituksena on se, että kunta saatuaan tiedon muutoin kuin tilapäisesti toimeentulotukea tilapäisesti henkilöstä, voisi palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman avulla vähentää toimeentulotukea saavien määrää kunnassa, on huomioitava, että osoitetut toimenpiteet eivät välttämättä ole toimeentulotukisidonnaisia. Kotoutumisen alkuvaiheessa työllistymisen mahdollisuudet ovat heikot. Laskennallisen korvausajan lyhentämisellä ei ole todennäköisesti vaikutusta henkilön työllistymiseen. Sen sijaan joudutaan karsimaan alkuvaiheen palveluja, joka vaikuttaa kotoutumista hidastavasti. Heikosti kouluttautuneena maahanmuuttajat ovat riskissä tulla hyväksikäytetyksi työelämässä. Työelämän vaihtoehtoiksi jää matalapalkkaiset työt.

Hyvinvointialueen ei ole mahdollista tehdä kotoutumislain arviointia ja suunnitelmaa vapaaehtois pohjalta. Kunta kuitenkin tekee perusmuotoisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman ja hyvinvointialue sosiaalihuoltolain mukaiset toimenpiteet kotoutumisen edistämiseksi. Tämä tarkoittaa kaksinkertaista päällekkäistä työtehtävää. Erillisenä tehtynä asiakkaan tarpeiden tunnistaminen vaikeutuu tai estyy, josta seurauksena voi olla syrjäytymiskehitys. Kiintiöpakolaisten vastaanotto ei onnistu, jos asiakkaan palvelutarpeen arviointia ja palveluja ei järjestetä kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyönä.

Tulkkauksen järjestäminen lain 2§ 2 ja 3 henkilöpiiriin kuuluville jyvitetään 1.1.2025 alkaen osaksi laskennallista korvausta, joka maksetaan kaksi tai kolme vuotta. Nykyisellään korvauksia on voinut hakea ilman aikarajaa. Säästöt nostavat kuntien kustannuksia vuositasolla. Tulkkaukspalvelujen tarve etenkin ei rajoitu suunniteltuun korvausaikaan. Kuntien vastuulla olevat asiakasryhmät tarvitsevat kauemmin tulkkaukspalvelua, sillä koulutusten eteneminen on hidasta tai se estyy esimerkiksi terveydellisistä syistä kokonaan.

Keski-Uudenmaan kunnat haluavat nostaa esiin huolen kotoutumisen toimintakenttään kohdistuvista merkittävistä heikennyksistä, jotka vaarantavat laadukkaan kotoutumistyön toteutumisen jatkossa sekä kotoutujien osallisuuden yhteiskuntaan sen yhdenvertaisina jäseninä.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Laskennallisen korvauksen taso alle 7-vuotiaasta lapsesta lasketaan 540 eurolla vuodessa. Hallituksen normipurussa esitetään toteutettavaksi niin, ettei se heikennä kielikoulutusta, varhaiskasvatuksen tai opetuksen palveluita. Korvauksen tason lasku on tässä yhteydessä ristiriitainen. Vaikka alle 7-vuotiaiden osalta ei ole laissa määriteltyjä tehtäviä, niin toimenpiteet alle kouluikäisten kielen ja kulttuurin oppimiseen ovat merkittävät luku- ja kirjoitustaidon oppimiselle ja koulumenestykselle. Lasten palvelujen järjestäminen kytkeytyy myös vahvasti kotivanhempien kielenopetuksen järjestelyihin.

Uutena korvausluokkana esitetään yli 17-vuotiaiden laskennallista korvausta, jota nyt pienennetään. Pienennetyllä korvauksella on haasteellista toteuttaa kunnalle kotoutumista nousevia uusia tehtäviä. Korkeamman korvausluokan ajankohta ei välttämättä ole sama kuin muodostuneet koulutuskustannukset, mikä vääristää talousarvioita. Korvaus ei tällöin kohdennu siihen tarkoitettuun toimintaan oikeana vuotena.

Hyvinvointialueelle kohdistuvat säästöt niin laskennallisten korvausten kuin erityiskustannuskorvausten osalta voivat vaarantaa kotoutujalle tarjottavien palvelujen saatavuutta. Kotoutuja voi joutua odottamaan sosiaali- ja terveystalvija, koska tarvittava palvelutarpeen arviointi viivästyy tai estyy henkilöstövajeen vuoksi Jos lisäksi monialainen palvelutarpeen arviointi ja sen pohjalta tehtävä kotoutumissuunnitelma poistetaan, voi palveluihin pääsy vaikeutua ja hidastua. Tarvittavien palvelujen käynnistyminen on merkittävä kotoutumisen edistymiseksi. Ennaltaehkäisevän ja täydentävän toimentulotuen korvausten rajaaminen yhteen vuoteen voi lisätä eriarvoistumista ja vaikeuttaa yhteiskuntaan kiinnittymistä.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Kuntien yhteistyöryhmän ja muiden suunnittelu-, kehittämis- ja seurantatehtävien poistaminen on näennäinen muutosehdotus. Laki edellyttää, että kotoutumistyötä tehdään moniammatillisten verkostojen yhteistyönä. Uutena merkittävänä yhteistyökumppanina aloittavat työllisyysalueet. Lain mukaisten tehtävien onnistumiseksi tarvitaan entistä vahvempaa yhteissuunnittelua sekä seurantaa, oli se sitten lakisääteistä tai ei. Taloudellisesti tehokkaat palvelu- ja asiakasprosessit luodaan yhdessä. Laki edellyttää asiakkaan nopeampaa kotoutumista, jolloin työn suunnittelun merkitys korostuu. Velvoitteiden purku tuottaa päinvastaisen tuloksen, jos sitä toteuteta vapaaehtoisesti.

Perheille tehtävien kotoutumissuunnitelmien määrä on erittäin pieni. On oletettavaa, ettei sen poistaminen tehtävistä tuota odotettua säästöä.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Muutosehdotukset eivät käytännössä kevennä tehtäviä, sillä kotoutumista edistävän työn kokonaisuus on laaja, joka tulee suunnitella ja kunnilla on edelleen yhteensovittamisvelvollisuus.

Kuntien kotoutumista edistävässä työssä ei tälläkään hetkellä ole sellaista hallinnollista työtä, jota voisi keventää.

Loima Arja
Järvenpään kaupunki - Keski-Uudenmaan kunnat